

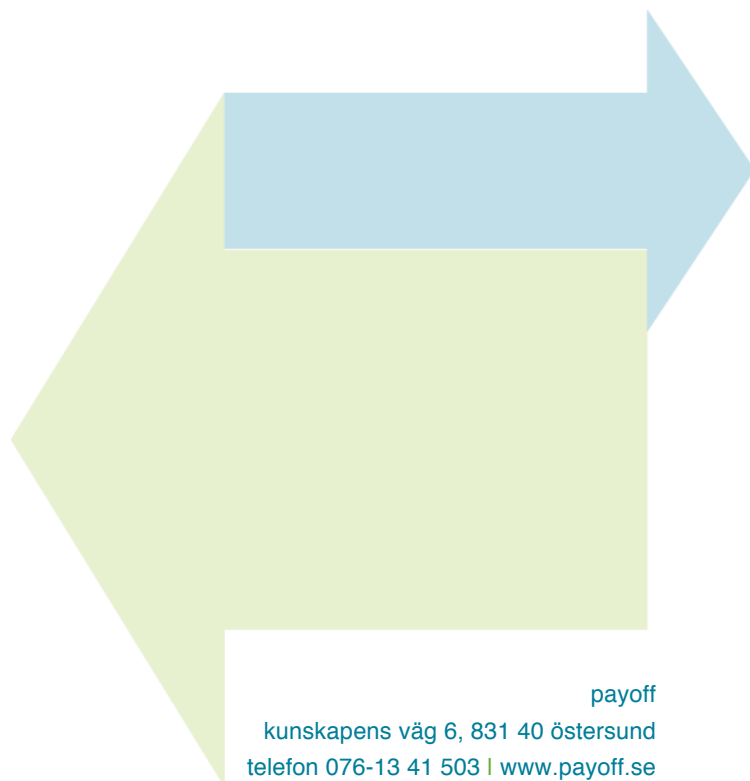

Samhällsekonomiska utvärderingar och analyser

Samhällsekonomisk utvärdering

Projekt Navigatorcentrum Östersunds kommun

Slutrapport
2011-11-22

payoff
kunskapens väg 6, 831 40 östersund
telefon 076-13 41 503 | www.payoff.se

Innehåll

Innehåll.....	2
Förord	3
Utvärderingen i sammanfattning	4
Inledning	7
Förutsättningar	7
Genomförande av utvärderingen	8
Rapportens struktur	9
Projektets klassificering	10
Ekonomisk analys	11
Samhällsekonomisk potential och verkningsgrad	11
Intäkter	13
Kostnader	15
Resultat/lönsamhet – alla deltagare	15
Känslighetsanalyser	17
Jämförelser med likartade projekt.....	19
Jämförande värden.....	19
Nyckeltalen – avvikelser från medelvärde	21
Sammanfattning av den ekonomiska analysen	23
Slutsatser, sammanfattning och diskussion	24
Bakgrund.....	24
Slutsatser	24
Avslutande diskussion och sammanfattning	26
Bilagor	30
Bilaga 1, Presentation av projekt Navigatorcentrum, Östersunds kommun.....	30
Bilaga 2. Kompletterande tabell, samhällsekonomisk utvärdering	38
Bilaga 3,Vad är NyttoSam?.....	39

Förord

Det har varit särskilt intressant för oss på payoff att följa *Navigatorcentrum* genom att det var vårt första större uppdrag på "hemmaplan". Vi har under snart två år kommit nära projektet, vilket visat sig vara en fördel för att följa verksamheten och få in alla underlag för den samhällsekonomiska utvärderingen på ett smidigt sätt. Även om vi troligtvis genom vår mer påtagliga närvaro stressat ansvariga i projektet har det höjt kvaliteten på utvärderingen.

Vi känner och värnar också om projektets målgrupp, ungdomar mellan 16 – 25 år. Det har varit påtagligt i vardagen att *Navigatorcentrum* varit en plats dit de unga sökt sig för att få tillgång till samordnade kompetenser istället för att "bollas runt" mellan olika instanser med risk att hamna i en gråzon.

Navigatorcentrum hade som målgrupp ungdomar mellan 16 – 25 år som var i behov av samordnade insatser för att komma i ett arbete, studier och egen försörjning. Projektet finansierades av Europeiska Socialfonden, Arbetsförmedlingen och Östersunds kommun.

Fler i arbetsför ålder måste komma i stadigvarande arbete. Projektet hade därför en mycket viktig målgrupp, som idag och på sikt är en av nycklarna för att öka arbetskraftsutbudet och balansera de stora pensionsavgångarna som sker i framtiden. Östersunds kommun och Jämtlands län har fram till 2025 för få ungdomar som kommer ut på arbetsmarknaden relativt de som går i ålderspension. Det handlar om en brist på cirka 8 000 personer under förutsättning att ungdomarna inte flyttar efter avslutade studier. Länet har också en relativt hög ungdomsarbetslöshet och en försörjningsbörda för personer i arbetsför ålder som successivt ökar under många år framåt. En stor del av Sveriges städer och kommuner står inför samma utmaning att hitta modeller och arbetsformer för att få fler i arbete och på sikt "rädda" och finansiera vår gemensamma välfärd.

Vi hoppas att denna rapport med fokus främst på de samhällsekonomiska effekterna och ekonomiska konsekvenser för övriga aktörer skall kunna ligga till grund för ett lärande och en fortsatt spridning av projektets arbete och resultat. Genom att vi också till viss del analyserat och kommenterat projektets genomförande vad gäller samverkan, resurser och arbetsmetoder underlättas t ex en vidare diskussion ur ett socioekonomiskt perspektiv.

Till sist ett stort tack till alla som jobbat med Navigatorcentrum, ingen nämnd och ingen glömd. Det är som med IKEA-hyllan, kunden får göra en del av jobbet. Utan er ingen utvärdering och ingen rapport!

Utvärderingen i sammanfattning

Det är inte alldeles vanligt att ett projekt efter avslut direkt övergår till att bli en reguljär verksamhet, som varit fallet för projekt *Navigatorcentrum*. Detta om något borde utgöra ett kvitto för att projektet varit lyckat och framgångsrikt relativt uppdraget.

Vår utvärdering visar att det är sannolikt att projektet även använt samhällets resurser på ett effektivt sätt för samhällets och ungdomarnas bästa. Genom att följa upp 25 deltagare i projektet före och efter deltagandet i *Navigatorcentrum* kan vi presentera denna rapport.

Resultat av den samhällsekonomiska utvärderingen:

- Samhället har efter ett år intäkter på 4,2 milj. kr. Efter avräkning av kostnaderna är lönsamheten beräknad till 3,1 milj. kr. Återbetalningstiden är tre månader.
- Verkningsgraden, ett mått på hur effektivt projektet arbetat med att minska utanförskapet, har varit 26 procent. Detta resultat har framför allt uppnåtts genom att deltagarnas resursförbrukning av vård och handläggning minskat men även genom att flera av ungdomarna kommit i arbete alternativt ökat sin sysselsättningsgrad.
- Kommunen har efter ett år intäkter på 1,6 milj. kr. Lönsamheten är 1,1 milj. kr och återbetalningstiden är fyra månader. Minskade kostnader för försörjningsstöd, handläggning och åtgärder samt ökade skatteintäkter har skapat intäkterna.
- Landstinget har främst genom minskade vårdkostnader, men även genom ökade skatteintäkter, närmare 880 000 kr i ökade intäkter efter ett år.
- Staten har främst genom ökade skatteintäkter en lönsamhet på 252 000 kr efter ett år. Återbetalningstiden är nio månader.
- Deltagarna har ökat sin disponibla inkomst med 33 500 kr per år.

Navigatorcentrum har totalt sett jobbat med 566 ungdomar som fullföljt åtgärden. Av dessa har 381 deltagare ingått i underlaget för urvalet av den samhällsekonomiska utvärderingen. Om vi utgår från att urvalet är representativt är det ekonomiska utfallet betydande vad gäller minskade kostnader och ökade intäkter eftersom det är ett mycket stort antal ungdomar som projektet nått och arbetat med. Det är mycket stora värden som skapats och som därmed kan komma till gagn för samhället, aktörerna och deltagarna.

Även om det är viktigt att följa hur resurserna har använts är det, ur ett operativt perspektiv, det viktigaste resultatet att många ungdomar nåtts genom projektet och att de därmed fått rätsida på sin vardag och kommit i studier eller arbete och många gånger dessutom blivit självförsörjande. Detta bör också lägga en grund för bättre livskvalitet, samtidigt som närståendes situation har påverkats positivt.

Projektet har haft stora ambitioner att jobba både operativt och strategiskt. Det är viktigt, men ibland har det känts som projektet har tagit på sig för mycket att både styra och leva upp till. Vi har inte i första hand följt processen och genomförandet, men vi har förstått att det strategiska arbetet med organisation, ledning, samverkan av resurserna har varit framgångsrikt. Ur ett socioekonomiskt perspektiv har därför Navigatorcentrum använt resurserna på ett effektivt sätt som borde kunna vara en förebild på andra håll i landet. Om vi skulle göra en "kokbok" för att förmedla projektets framgångsfaktorer skulle den ha följande ingredienser, välj själv mängd efter tillgång och efterfrågan:

- En kommun som ser ungdomar som en resurs och en tillgång på lite längre sikt och som ser kostnaderna ur ett socialt investeringsperspektiv.
- Ekonomiskt stöd från *Europeiska Socialfonden*, ESF.
- Samordning och samverkan med tillgängliga resurser.
- Kompetenta och engagerade medarbetare.
- Uthålligt, frivilligt stöd till ungdomarna.
- Ett nära samarbete både med privata och offentliga arbetsgivare plus samverkan och stöd från Arbetsförmedlingen.
- En mötesplats som är lättillgänglig och välkänd för ungdomarna.
- Strategisk styrning på aktörsnivå.
- Kontinuerligt processtöd, uppföljning och utvärdering.
- Samarbete och nätverk med andra aktörer, anpassas efter behoven, i detta fall Jämtlands gymnasieförbund och Arbetsförmedlingen.

Sammantaget måste Navigatorcentrum ses som ett mycket bra sätt att styra, samordna och erbjuda ungdomar resurser och insatser för att öka arbetskraftsutbudet i Östersunds kommun. När det också visar sig att projektet ur ett socialt investeringsperspektiv är en bra satsning finns väl ingenting mer att tillägga? Vid närmare eftertanke har vi några synpunkter och funderingar som vi tycker är viktiga att ansvariga och övriga berörda diskuterar vidare:

- Hur skall det implementerade *Navigatorcentrum* fortsätta att utvecklas och hållas vitalt som en reguljär verksamhet?
- Vad hade hänt om vi inte jobbat med *Navigatorcentrum* eller gjort som vanligt?
- Hur ser deltagande ungdomars situation ut efter ytterligare något år, bevaras resultatet? Detta bör följas upp och kanske ytterligare utvärderas.
- Vilka ekonomiska mål sätts för framtida sociala satsningar och hur uttrycks de i monetära termer?
- Hur går vi från ett kortsiktigt kostnads- till ett långsiktigt socialt investeringsperspektiv? Kan kostnaderna redovisas som en avskrivning över tiden eller kan en social fond skapas för sociala satsningar?
- Hur tar vi tag i de förbättringsområden angående integration och jämställdhet, som lyfts fram av projektet?

- Hur fortsätter vi att utveckla relationerna med både privata, ideella och offentliga arbetsgivare och organisationer för vilket grunden lagts med Navigatorcentrum?
- Hur når vi de mer "motsträviga" ungdomarna, som inte idag inte kommer till Navigatorcentrum och vad gör Östersunds kommun för dessa?
- Skulle det vara en fördel att jobba närmare Landstinget främst ur ett strategiskt perspektiv?
- Hur skall Försäkringskassan och särskilt målgruppen unga med aktivitetsersättning komma med i det fortsatta arbetet?
- Hur samverkar vi med andra projekt inom Östersund kommun med unga vuxna som målgrupp?

Inledning

Förutsättningar

payoff's uppdrag

Navigatörcentrum var ett projekt som drevs av arbetsmarknadsenheten inom Östersunds kommun under tre år och som avslutades 2011-10-31. Projektet finansierades av Östersunds Kommun, Europeiska Socialfonden och Arbetsförmedlingen. Genom att erbjuda en fysisk arena för målgruppen ungdomar 16 – 25 år samverkade Arbetsförmedlingen, Jämtlands Gymnasieförbund och Östersunds kommun för att öka arbetskraftsutbudet av ungdomar.

payoff AB fick i uppdrag av Östersund kommun att utvärdera de samhällsekonomiska effekterna för 25 individer som deltagit i projektet. Redovisningen i denna utvärdering bygger i den ekonomiska delen på det urval av deltagare som gjorts. Övriga slutsatser, analys och diskussion gäller våra intryck av hela projektets genomförande.

Bakgrund

I en förstudie som genomfördes av Navigatörcentrum under 2007 konstaterades att det fanns ett behov av ökat samarbete mellan olika aktörer som verkar för ungdomar på väg mot arbete, studier och egen försörjning inom Östersunds kommun. Gemensam service, tidig upptäckt, utvecklade metoder och mer samlade resurser var utgångspunkten för en ansökan till Europeiska Socialfonden i juni 2008.

Svenska ESF rådet beslutade 2008-11-07 att bifalla ansökan om EU-stöd med cirka 6,3 milj. kr under tre år.

Syfte

Syftet har varit att skapa en gemensam arena mellan aktörerna där utvecklingsbehov definieras och synergier uppnås. Ett andra syfte har varit att förkorta vägen till egen försörjning för deltagande ungdomar, förhindra rundgång, effektivisera olika insatser mm. Det tredje syftet var att finna nya modeller och metoder för att efter projektets slut implementera dessa i ordinarie verksamhet.

Strategiska mål

- Öka arbetskraftsutbudet.
- Bättre resursutnyttjande.
- Tydligare behovsbild.
- Ny gemensam plattform för samverkan skapas.

Operativa mål

- Det operativa målet har varit att skapa en gemensam fysisk plats dit ungdomarna kan gå för att få service och där en samverkan sker.
- Skapa ett mervärde för samtliga deltagande aktörer.

Kvantifierade målsättningar

- 660 ungdomar, varav 60 med utländsk härkomst medverkar i aktivitet.
- Av dessa ska 70 procent gå till arbete, utbildning eller annan planerad aktivitet.
- Projektet ska dessutom utveckla befintliga, och skapa nya platser för arbets träning mm.

Ytterligare information

Mer information om *Navigatorcentrum* finns på Östersunds kommuns hemsida:

www.ostersund.se/navigatorcentrum

Läs också i bilagan i denna rapport projektägarens presentation av projekt *Navigatorcentrum*. För den som önskar en ytterligare fördjupning rekommenderar vi att läsa den metodbok som tagits fram av projektet.

Ytterligare en utvärdering med fokus på samverkan inom Östersund kommun har genomförts av SERUS. Vi rekommenderar intresserade att även ta del av denna utvärdering för att få mer information och kunskaper om hur projektet arbetat och vad det resulterat i.

Genomförande av utvärderingen

NyttoSam - avgränsningar och antaganden

För att klara av att bygga upp matematiska modeller och formler som ligger till grund för våra ekonomiska beräkningar har ett antal antaganden och avgränsningar, baserade på etablerad nationalekonomisk teoribildning, gjorts. Utan dessa avgränsningar blir sambanden allt för komplexa att beräkna och tolka. Läs vidare i bilaga 3.

NyttoSam - arbetsgång

payoff har fått i uppdrag av Östersund kommun att utvärdera de samhällsekonomiska effekterna för 25 individer som deltagit i projekt *Navigatorcentrum*. Projektet har tagit fram information angående deltagarnas försörjningssituation och dess användande av samhällets resurser både före projektstart och efter avslutat projekt. Det insamlade underlaget kring varje deltagare har bearbetats med stöd av vårt datorbaserade program NyttoSam. Utfallet har därefter analyserats och sammanställts i denna rapport.

Utvärderingen syftar till att på uppdrag av projektet studera hur deltagarnas situation efter avslutad åtgärd förändrats relativt situationen före deras medverkan i projektet.

Målet med utvärderingen är att i ett första steg visa vilka kostnader som finns för deltagarnas utanförskap och marginalisering. I ett andra steg beräknas nyttan av projektet och effekterna av projektet synliggörs för hela samhället, olika aktörer och deltagarnas ekonomi. Genom att kostnaderna för projektet jämförts med vilka intäkter projektet sannolikt leder till på kortare och lite längre sikt kan åtgärdens lönsamhet

bedömas ur ett socialt investeringsperspektiv istället för att enbart fokusera på kostnaderna.

Slutsatserna i denna utvärdering avseende det ekonomiska resultatet bygger i första hand på det urval av deltagare som följts upp.

I en socioekonomisk analys för vi också en diskussion kring hur projektet kunnat samverka inom och mellan olika aktörer, syn på deltagarna, arbetsmetoder och användande av olika resurser och kompetenser. Hur har samhällets olika system och strukturer underlättat eller i vissa fall försvårat att projektet skall kunna bli framgångsrikt?

Rapportens struktur

Rapporten är upplagd så att den inledningsvis redogör för klassificering av projektet *Navigatorcentrum*. Därefter kommer ett avsnitt som redovisar den ekonomiska analysen. Där beskrivs projektets samhällsekonomiska potential. Sedan redovisas de intäkter som skapats utifrån deltagarnas medverkan i verksamheten. I nästa steg redovisas de samhällsekonomiska kostnader projektets haft för deltagarnas medverkan. Slutligen redovisas lönsamheten i form av såväl payoff-tid som en kostnads-/intäktskalkyl på kort och medellång sikt.

Resultaten redovisas dels för samhället som helhet men även för övriga aktörer/sektorer som tillsammans utgör "samhället"; kommunen, landstinget, staten samt individerna/hushållen och försäkringsgivarna. För staten sker en särredovisning för Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och övrigt som påverkas inom den statliga sektorn, "övrig stat".

För kommunen och landstinget redovisas även intäkterna på kort och medellång sikt uppdelat i finansiella (bistånd och skatter) och reala (handläggning, utredning m.m.) effekter.

Hur lönsamheten påverkas av eventuella externa faktorer redovisas i tre olika känslighetsanalyser.

I den sista delen i rapporten sammanfattas och analyseras resultatet.

I bilagor finns en presentation av *Navigatorcentrum*, tabeller med detaljerad information för de olika nyckeltalen och slutligen en kort presentation av NyttöSam.

Projektets klassificering

payoff har tagit fram ett system för klassificering av olika samverkansprojekt/verksamheter. Det innebär att likvärdiga projekt klassas in i ett antal separata kategorier. Syftet med klassificeringen är att;

1. skapa krav på tydligare målsättning för projektet
2. möjliggöra jämförelser mellan likvärdiga verksamheter - hur bra är resultatet av aktuellt projekt/vår verksamhet jämfört med likartade projekt?
3. underlätta lärandet av vilka åtgärder som leder till effektivitet och bra lönsamhet och, som i sin tur, möjliggör att vi kan satsa på bra åtgärder för kommande projekt och underlättar en eventuell implementering

Enligt det system för klassificering som payoff tagit fram tillhör *Navigatorcentrum* klass T8. Kriterierna för att tillhöra klass T8 är följande;

Steg 1. Projektet är utvärderat med vår standardmetod (efterläge jämförs med föreläge). Detta kriterium har uppfyllts.

Steg 2. Projektet mål är primärt att få in deltagarna i arbetslivet. Detta kriterium har uppfyllts.

Steg 3. Utanförskapet är relativt omfattande för deltagarna. Projektet har en potential per deltagare i föreläget på 651 000 kr. Detta innebär låg produktion och/eller viss resursförbrukning i föreläget.

Steg 4. Resurserna i projektet är medelstora. Projektet har kostat 40 700 kr per deltagare.

Ekonomisk analys

Den ekonomiska analysen är uppdelad i sex delar;

1. Samhällsekonomisk potential och verkningsgrad,
2. Intäkter på kort och medellång sikt,
3. Kostnader för vidtagna åtgärder,
4. Lönsamhet på kort och medellång sikt inklusive payoff – tid och avkastning
5. Känslighetsanalyser, samt
6. Jämförelser med likartade projekt/verksamheter

Den ekonomiska analysen är även sammanfattad i ett antal diagram som delvis redovisas i detta avsnitt och delvis i bilagor.

Samhällsekonomisk potential och verkningsgrad

I tabell 1 nedan framgår projektets samhällsekonomiska potential. Med det avses vilket samhällsekonomiskt värde som på kort sikt - 12 månader - maximalt kan uppnås när insatsen startade, kopplat till de 25 individer som ingår i utvärderingen. Ett fullständigt lyckat resultat innebär en verkningsgrad på 100 procent, dvs. att hela den i föreläget tillgängliga potentialen kunnat utnyttjas i efterläget genom projektets drivande.

Begreppsförklaring

Med tillgänglig potential i föreläget avses den potential som fanns att tillgå då deltagarna kom in i projektet. Potentialen är fastställd till det samhällsekonomiska värde som motsvaras av skillnaden mellan ett heltidsarbete med genomsnittslön minskat med värdet av deltagarens (eventuella) arbete vid ingång i projektet, plus den (eventuella) reala resursförbrukning i form av vård och omsorg som är kopplad till den enskilda individen vid ingång i verksamheten. För en individ som står utanför arbetsmarknaden och inte överkonsumerar vård eller omsorg utgör potentialen cirka 550 000 kr på ett år. Om alla deltagare skulle ha ett produktivt arbete på heltid och inte någon skulle vara i behov av stödresurser vore potentialen noll.

Högsta potential på individnivå i projekt *Navigatorcentrum* var drygt 2 milj. kr. Detta är kopplat till en individ som i föreläget inte arbetade och som var i behov av mycket omfattande omsorgsresurser. Lägsta potential på individnivå var 327 000 kr. Den totala potentialen på ett års basis utgjorde för de 25 deltagare som ingår i utvärderingen 16,3 milj. kr¹ vid projektets start, motsvarande 651 400 kr per deltagare.

¹ Appliceras denna genomsnittliga potential på projektets samtliga avslutade ärenden är potentialen TOTALT cirka 360 milj. kr.

Tabell 1. Sammanställningen visar projektets samhällsekonomiska potential i före- och efterläge samt projektets verkningsgrad

	Kort sikt
Tillgänglig potential i föreläge, varav	16 284 905 kr
produktion	12 643 519 kr
vård, omsorg och handläggning	3 641 385 kr
Faktisk produktion i föreläge	4 %
Faktisk produktion i efterläge	13 %
Utnyttjad potential, varav	4 162 976 kr
produktion	1 261 465 kr
vård, omsorg och handläggning	2 901 511 kr
Verkningsgrad, varav	26 %
produktion	10 %
vård, omsorg och handläggning	80 %
Kostnad per verkningsgrad	1 591 kr
Kvarvarande potential i efterläge	12 121 929 kr

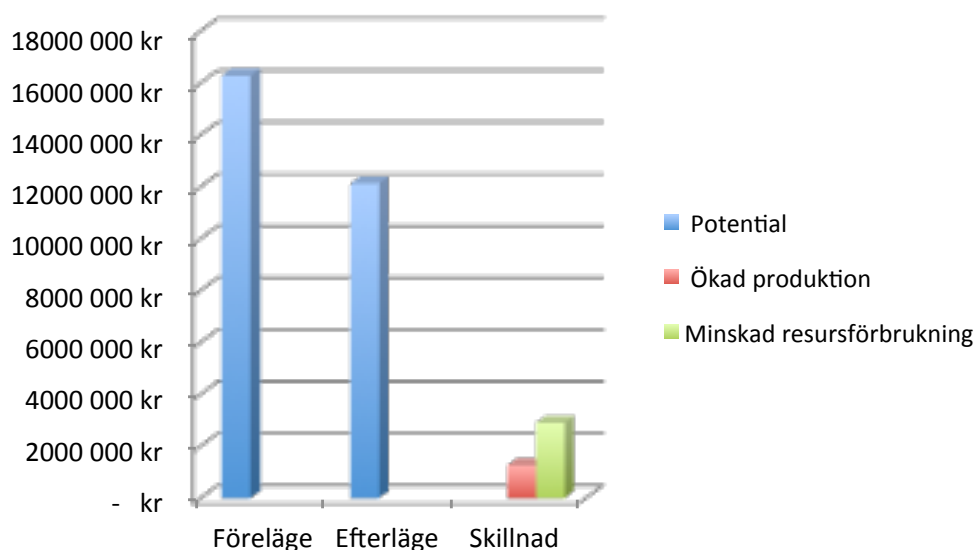
Genom att vissa deltagare kommer in i arbete i kombination med minskat vård- och omsorgsbehov frigörs en del av den ursprungliga, tillgängliga potentialen. Den dag alla kommit in i heltidsarbete utan subventioner och inte konsumerar någon vård och omsorg har all potential frigjorts. Det innebär att minskad potential ska tolkas som att projektet har gått i positiv riktning. I detta fall har potentialen minskat ("utnyttjad potential") med 4,2 milj. kr, vilket motsvarar en verkningsgrad på 26 procent².

Beräknar man den långsiktiga potentialen kan det ske på två olika sätt; ett "sannolikt" och ett "teoretiskt". Det sannolika perspektivet, som bygger på en försiktighetsprincip, baseras på antagandet att deltagande individer bibehåller den status avseende arbete och vårdkonsumtion de har när de lämnar verksamheten under halva tiden fram till förväntad pensionsålder. Det teoretiska perspektivet bygger i sin tur på antagandet att individerna behåller sin status hela tiden fram till maximal pensionsålder, dvs. 67 år. Värdena för det sannolika respektive teoretiska potentialen på lång sikt är 333 milj. kr och 731 milj. kr. Utslaget per deltagare motsvarar det senare 29 milj. kr. Även om dessa belopp till stor del är hypotetiska visar de på vilka enorma potentialer som det ligger i ett reducerat utanförskap!

Potentialens fördelning på produktion och real resursförbrukning

En fördjupad analys som åskådliggör projektets resultat mer i detalj är att beskriva hur deltagarnas potential har utnyttjats dels genom förändrad produktion, dels genom förändrat behov av vård, omsorg och handläggning i efterläget jämfört med föreläget.

² 4,2/16,3 = 26 %

Figur 1. Projektets potential i före- respektive efterläge. Den ökade produktionen (röd stapel till höger) inklusive den minskade reala resursförbrukningen (gulgrön) motsvarar en verkningsgrad på kort sikt på 26 procent.

De blå staplarna i figur 1 ovan beskriver dels tillgänglig potential i föreläget, dels kvarvarande potential i efterläget. Att stapeln i efterläget är kortare beror på att viss potential (4,2 milj. kr) frigjorts främst genom att flera av deltagarna blivit mindre beroende av olika stödinsatser men också beroende på att några av deltagarna kommit in i arbete alternativt ökat sin sysselsättningsgrad i efterläget jämfört med föreläget.

Den produktion som de facto förekom i föreläget var totalt 551 500 kr. Produktionsutnyttjandet motsvarar fyra procent av den totala produktionspotentialen i föreläget medan den ökat till 13 procent i efterläget.

Den totala potentialen i föreläget (16,3 milj. kr) var fördelad på möjligt produktionsutrymme (12,6 milj. kr) och möjlig minskad förbrukning av reala resurser (3,6 milj. kr).

Genom ökad produktion och minskat behov av olika resurser har den totala potentialen minskat med 26 procent vilket åskådliggörs av skillnaden mellan de blå staplarna i figuren ovan. I kronor motsvaras det av 4,2 milj. kr, fördelat på 1,3 milj. kr på ökad produktion och 2,9 milj. kr på minskat behov av vård, omsorg och handläggning. Detta resultat åskådliggörs av de båda staplarna till höger.

Intäkter

I tabell 2 nedan redovisas en sammanställning över de intäkter projektet *Navigator-centrum* genererat på kort sikt (ett år) för samhället som helhet samt uppdelat på kommun, landsting och stat.

I tabell 3 följer en motsvarande redovisning för statens olika sektorer samt för individen/hushållet och försäkringsgivarna. De prognostiserade intäkterna på medellång sikt, fem år, redovisas för samhället som helhet samt för vissa sektorer i samhället; kommun, landsting och stat.

Inom den statliga sektorn särredovisas intäkter på medellång sikt även för Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Anledningen till att intäkterna på medellång sikt inte redovisas för övrig stat, individ/hushåll och försäkringsgivarna är att dessa uppgifter inte är så relevanta i sammanhanget. Förutom dessa uppgifter redovisas även spannen i utfallen, dvs. maximi- och minimivärden på intäkterna för de olika sektorerna på individnivå, såväl på kort som på medellång sikt.

Tabell 2. Intäkter på kort och medellång sikt för samhället som helhet samt för den offentliga sektorn.

	Kort sikt, ett år	Maxvärde på individnivå	Minvärde på individnivå	Medellång sikt, fem år
Samhället som helhet	4 166 620 kr	1 506 215 kr	-37 757 kr	20 833 098 kr
Kommunen	1 585 073 kr	1 153 647 kr	-47 507 kr	7 925 363 kr
Landstinget	876 355 kr	484 009 kr	-4 804 kr	4 381 777 kr
Staten totalt	827 283 kr	276 081 kr	-117 436 kr	4 136 414 kr

Som framgår av tabell 2 beräknas den samhällsekonomiska intäkten, baserad på de 25 deltagarnas produktion och minskade resursförbrukning på kort sikt (ett år) vara 4,2 milj.kr. På medellång sikt (fem år) beräknas intäkten till 20,9 milj. kr. Intäkt per deltagare på kort sikt är 166 700 kr.

Görs en uppdelning i kön uppvisar kvinnorna lägre intäkt än männen på kort sikt; 105 500 kr respektive 223 200 kr per deltagare inom respektive grupp.

En uppdelning i yngre och "äldre" deltagare där gränsen går vid 22 år uppvisar de yngre en högre intäkt per deltagare på kort sikt med 254 800 kr i jämförelse med 85 300 kr i genomsnitt för den något äldre gruppen.

Tabell 3. Intäkter på kort och medellång sikt för statens olika sektorer samt övriga sektorer i samhället.

	Kort sikt, ett år	Maxvärde på individnivå	Minvärde på individnivå	Medellång sikt, fem år
Arbetsförmedlingen	-161 427 kr	11 431 kr	-172 358 kr	-807 134 kr
Försäkringskassan	-100 982 kr	40 193 kr	-44 486 kr	-504 909 kr
Övrig stat	1 089 691 kr	301 243 kr	-42 224 kr	5 448 457 kr
Individerna/hushållen	837 249 kr	150 191 kr	-55 047 kr	4 186 243 kr
Försäkringsgivarna	40 660 kr	9 238 kr	-4 500 kr	203 300 kr

Kostnader

Åtgärdskostnaden för de 25 personer som ingår i utvärderingen har varit 1 milj. kr inklusive och 813 000 kr exklusive indirekta skatter. Utslaget per deltagare motsvarar det en kostnad på 40 700 kr respektive 32 500 kr. Av den totala kostnaden står staten/ESF för 36 procent, Arbetsförmedlingen för 9 procent medan Östersund kommun står för resterande 55 procent. Sammanställningen finns redovisad i tabell 4.

Tabell 4. Kostnader för projektets genomförande för samhället som helhet samt för berörda aktörer.

	Totalt	Per deltagare
Samhället som helhet	1 016 771 kr	40 671 kr
Kommun	441 685 kr	17 667 kr
Staten totalt	575 085 kr	23 003 kr
Arbetsförmedlingen	76 461 kr	3 058 kr
Stat/ESF	295 270 kr	11 811 kr

Resultat/lönsamhet – alla deltagare

I tabell 5 nedan redovisas en sammanställning över projektets resultat/lönsamhet för samhället som helhet och för kommunen, landstinget, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan samt för staten totalt. Lönsamheten redovisas såväl ur ett kortsiktigt som ett medellångt perspektiv. Dessutom redovisas, där det är relevant, payoff-tiden, vilken anger efter hur lång tid åtgärdskostnaden är "betald" i form av ökade intäkter och/eller minskade kostnader.

Samhället som helhet

Lönsamheten för samhället är på kort sikt 3,1 milj. kr. På medellång sikt - fem år - är vår prognos att lönsamheten är 19,8 milj.kr. Orsaken till att lönsamheten på kort sikt är lägre, jämfört med den proportionellt sett höga lönsamheten på medellång sikt, är att projektkostnaden enbart belastar det första året. Om kostnaden skulle betraktas som en investering och avskrivas på t ex 10 år blir resultatet annorlunda, läs mer under känslighetsanalys tre.

Återbetalningstid för projekt *Navigatorcentrum* är tre månader. Den positiva lönsamheten beror på att flera av deltagarna kommit in i arbete i kombination med att många av deltagarna kunnat göra sig mindre beroende av olika offentliga resurser. Värdet av detta överstiger verksamhetens kostnad efter tre månader.

Avkastningen per satsad krona är 4,10 kr på kort sikt och 20,49 kr på medellång sikt.

Kommunen

Kommunen uppvisar intäkter på kort sikt med 1,6 milj. kr. På fem års sikt är intäkten 7,9 milj. kr, vilket motsvarar 317 000 kr per deltagare. Intäkterna kommer huvudsakligen från minskade kostnader för olika åtgärder. Dessutom har skatteintäkterna ökat pga. höjd sysselsättningsgrad bland deltagarna³. Genom minskade utbetalningar av ekonomiskt bistånd har kommunen även haft minskade kostnader för handläggning, innebärande att berörda socialsekreterare har kunnat använda sin arbetstid till andra arbetsuppgifter/brukare.

Lönsamheten är på kort sikt positiv, 1,1 milj. kr, och på medellång sikt 7,5 milj. kr. Återbetalningstiden är endast en månad.

Tabell 5. Lönsamhet på kort och medellång sikt samt payoff-tid för samhället som helhet samt för olika sektorer i samhället.

	Kort sikt, ett år	Maxvärde på individnivå	Minvärde på individnivå	Medellång sikt, fem år	Medelvärde, kort sikt	Payoff-tid
Samhället som helhet	3 149 849 kr	1 465 544 kr	-78 428 kr	19 816 327 kr	125 994 kr	3
Kommunen	1 143 387 kr	1 135 979 kr	-65 175 kr	7 483 678 kr	45 735 kr	4
Landstinget	876 355 kr	484 009 kr	-4 804 kr	4 381 777 kr	35 054 kr	i.v.
Staten totalt, varav	252 197 kr	253 078 kr	-140 439 kr	3 561 328 kr	10 088 kr	9
Arbetsförmedlingen	-237 888 kr	8 373 kr	-175 416 kr	-883 595 kr	-9 516 kr	i.v.
Försäkringskassan	-100 982 kr	40 193 kr	-44 486 kr	-504 909 kr	-4 039 kr	i.v.
Övrig stat	591 067 kr	281 298 kr	-62 169 kr	5 245 102 kr	23 643 kr	
Individerna/hushållen	837 249 kr			4 186 243 kr	33 490 kr	
Försäkringsgivarna	40 660 kr			203 300 kr	1 626 kr	

Landstinget

Landstinget uppvisar positiva intäkter på såväl kort som medellång sikt, 876 000 kr respektive 4,4 milj. kr. Intäkten efter ett år motsvarar 35 000 kr per deltagare. Intäkterna är framför allt kopplade till minskade kostnader för vård men också till ökade skatteintäkter⁴.

Genom att landstinget inte är med och finansierar projektet är lönsamheten lika med intäkten.

Arbetsförmedlingen

Arbetsförmedlingen har ökade kostnader med 161 000 kr. Arbetsförmedlingen uppvisar detta resultat pga. ökade kostnader för handläggning, lönesubventioner och andra insatser som satts med målet att ungdomarna skall komma i egenförsörjning. Detta är

³ Det bör dock påpekas att alla skattekrönor inte tillfaller Östersund kommun pga. det kommunala utjämnningssystemet

⁴ Intäkterna delas till viss del med andra landsting och regioner pga. det kommunala utjämnningssystemet

ett vanligt resultat i våra utvärderingar och tyder på att Arbetsförmedlingens resurser har krävts för att nå målen för deltagarna.

Försäkringskassan

Försäkringskassan har ökat sina kostnader med 101 000 kr på kort sikt. Denna kostnad är i första hand kopplad till ökade kostnader för aktivitetsstöd.

Staten totalt

Staten totalt, dvs. Arbetsförmedlingen plus övriga effekter som påverkar staten, har minskade kostnader på 827 000 kr efter ett år och på fem år drygt 4,1 milj. kr.

På kort sikt är lönsamheten 252 000 kr och på medellång sikt 3,6 milj. kr. Återbetalningstiden är nio månader. ESF-finansieringen redovisas via staten vilket påverkar lönsamheten för staten totalt.

Individerna/hushållen och försäkringsgivarna.

Deltagarna har fått cirka 837 000 kr i ökade disponibla inkomster på kort sikt. Detta motsvarar 33 000 kr i genomsnitt per deltagare och år. Försäkringsgivarna får ökade intäkter motsvarande 41 000 kr på kort sikt som en följd av att några av deltagarna kommit i arbete genom projektet.

Känslighetsanalyser

Känslighetsanalysen syftar till att analysera hur det uppnådda resultatet påverkas om man antar att andra faktorer, än de inom verksamheten vidtagna, påverkat utfallet. Exempel på sådana "exogena variabler" kan vara konjunkturer, händelser i individens privata liv, kortsiktiga undanträngningar etc.

Känslighetsanalys 1.

Om man antar att 25 procent av deltagarna (motsvarande ca sex st.) nått sin förbättrade status även utan medverkan i *Navigatörcentrum*, hur påverkas lönsamheten för samhället⁵? Beräkningen genomförs på så sätt att vi reducerar intäkten med 25 procent medan den totala kostnaden behålls. Den totala intäkten för samhället reduceras då till 3,1 milj.kr medan kostnaden alltjämt är 1 milj.kr. Resultatet av detta blir att lönsamheten är 2,1 milj. kr, motsvarande 84 300 kr per deltagare (jämfört med 3,1 milj. kr/126 000 kr utan den 25 procentiga reduceringen i intäkt). Återbetalningstiden ökar med en månad till fyra månader.

Känslighetsanalys 2.

En alternativ känslighetsanalys vid en urvalsstudie baseras på att man exkluderar extremvärden (i detta fall det högsta och det lägsta) från de ekonomiska beräkningarna. På så sätt kan man undvika att några enskilda värden som kommit med i urvalet snedvrider resultatet på ett icke representativt sätt.

⁵ Denna analys kan likställas med att det förekommit en undanträngningseffekt på 25 procent.

Exkluderas dessa extremvärden sjunker intäkten från totalt 4,2 milj.kr till 2,7 milj.kr. Lönsamheten per deltagare sjunker då från 126 000 kr till 67 300 kr på ett års sikt. Återbetalningstiden ökar i detta fall från tre till fem månader.

Känslighetsanalys, 3

En tredje känslighetsanalys kan genomföras genom att projektets kostnad "avskrivs" på exempelvis tio år. Kostnaden per år blir då $1 \text{ milj. kr} / 10 = 101\,700 \text{ kr}$ vilket ger en kortsiktig positiv lönsamhet på cirka 4,1 milj. kr. På fem års sikt är lönsamheten cirka 20,3 milj.kr om "avskrivningen" tillämpas. Motsvarande siffror utan avskrivning är 3,1 milj. kr och 19,8 milj. kr.

Jämförelser med likartade projekt

Den klassificering av våra utvärderingar som payoff tillämpar möjliggör en relevantare jämförelse mellan likvärdiga projekt och verksamheter, dvs. projekt som har liknande förutsättningar. *Navigatorcentrum* tillhör, enligt vår klassificeringsterminologi, klass T8. Det innebär att vi utvärderat projektet med vår standardmetod, 12 månader före och efter deltagandet, att målet är att få in deltagarna i arbetslivet, att utanförskapet är relativt omfattande och att resurserna i projektet är medelstora.

Jämförande värden

Om vi jämför resultatet för projektet med de 17 övriga projekt eller verksamheter inom klass T8 som payoff utvärderat de senaste tre åren framgår följande (snittvärdet för de 17 övriga i parentes):

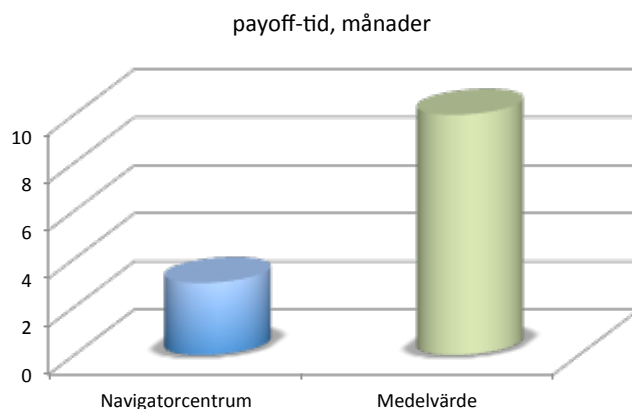

Diagram 1. Återbetalningstid, 3 månader (10 månader). Detta innebär en betydligt kortare återbetalningstid än genomsnittet inom klassen.

Diagram 2. Lönsamhet per deltagare kort sikt, 126 000 kr (31 100 kr). Detta innebär en betydligt högre lönsamhet på kort sikt än genomsnittet inom klassen.

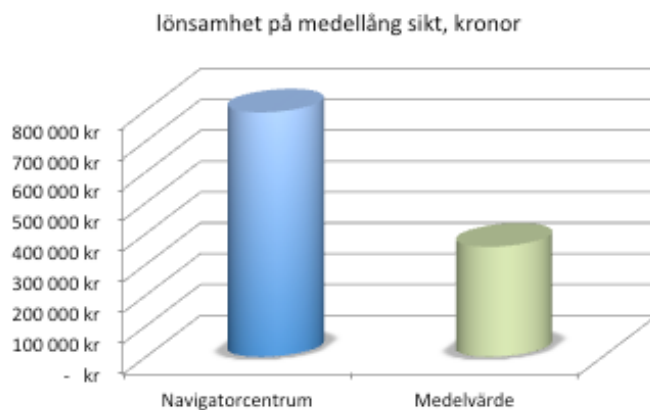

Diagram 3. Lönsamhet per deltagare medellång sikt, 793 000 kr (357 000 kr). Detta innebär en betydligt högre lönsamhet på medellång sikt än genomsnittet inom klassen.

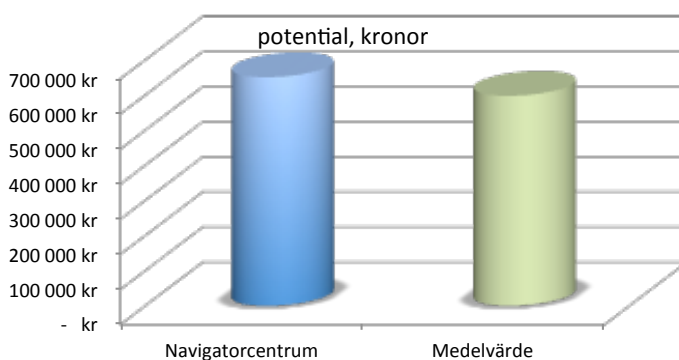

Diagram 4. Potentialen per deltagare i föreläget är 651 000 kr (597 900 kr). Detta innebär en högre potential än genomsnittet inom klassen.

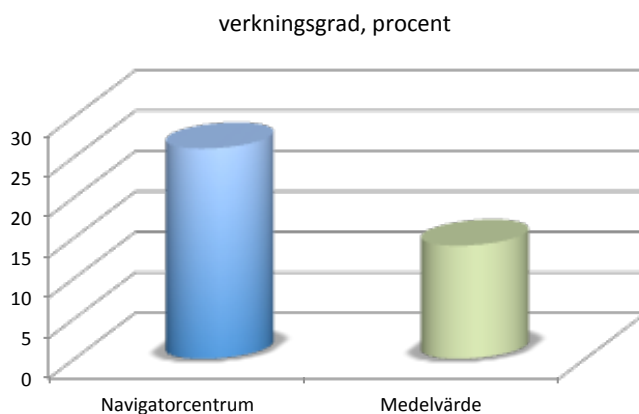

Diagram 5. Verkningsgrad 26 procent (14 procent). Detta innebär en betydligt högre verkningsgrad (högre produktivitet) än genomsnittet inom klassen.

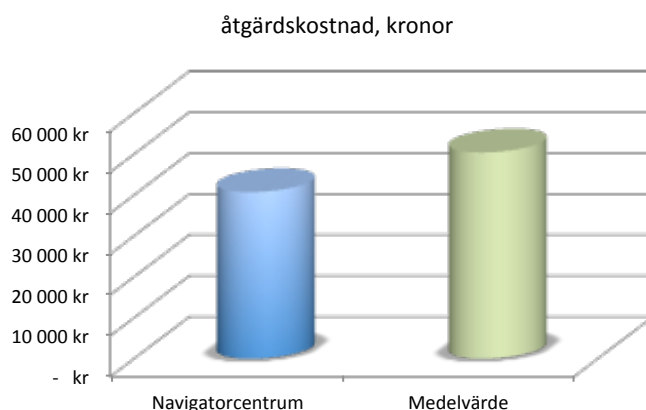

Diagram 6. Åtgärdskostnad per deltagare, 40 700 kr (50 400 kr). Detta innebär en lägre kostnad per deltagare än genomsnittet inom klassen.

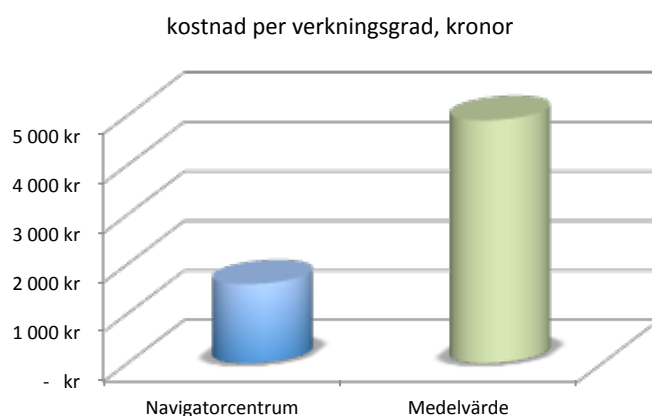

Diagram 7. Kostnad per verkningsgrad, 1 590 kr (4 900 kr). Detta innebär en betydligt lägre kostnad per verkningsgrad (högre effektivitet) än genomsnittet inom klassen.

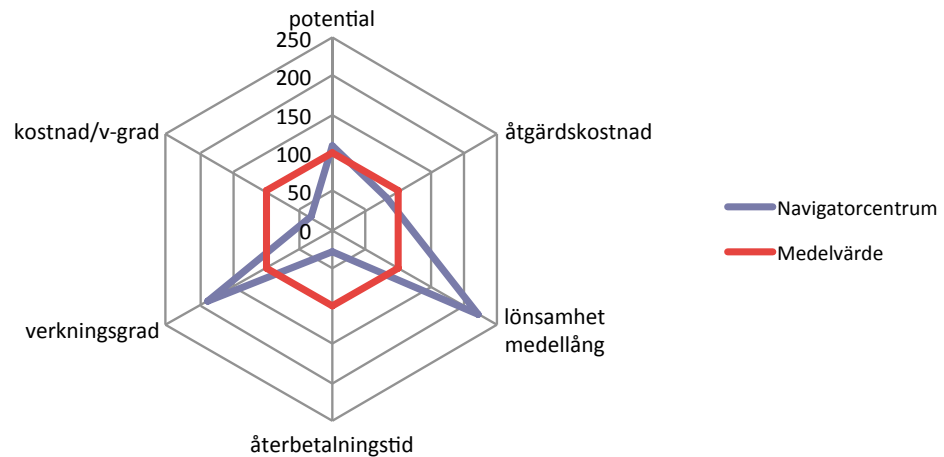
Nyckeltalen – avvikelser från medelvärde

Ett alternativt sätt att redovisa de viktigaste nyckeltalen utifrån vår utvärdering av projekt *Navigatorcentrum* är att skapa ett s.k. polärt diagram där genomsnittet för nyckeltalen i aktuell klass erhåller värdet 100, se figur 3. Avvikelserna från det faktiska utfallet i utvärderingen redovisas därefter procentuellt.

Avvikelserna är beräknade på följande sätt:

- Potential; $53\,100 / 597\,900 = 9$ procent. Medelvärdet motsvarar 100 och utfallet 109.
- Åtgärdskostnaden; $-9\,700 / 50\,400 = -19$ procent. Medelvärdet motsvarar 100 och utfallet 81.
- Lönsamhet på medellång sikt; $436\,000 / 357\,000 = 122$ procent. Medelvärdet motsvarar 100 och utfallet 222.

- Återbetalningstid; $-7/10 = -70$ procent. Medelvärde motsvarar 100 och utfallet 30.
- Verkningsgrad; $12/14 = 86$ procent. Medelvärde motsvarar 100 och utfallet 186.
- Kostnad per verkningsgrad; $-3\,310/4\,900 = -68$ procent. Medelvärde motsvarar 100 och utfallet 32.

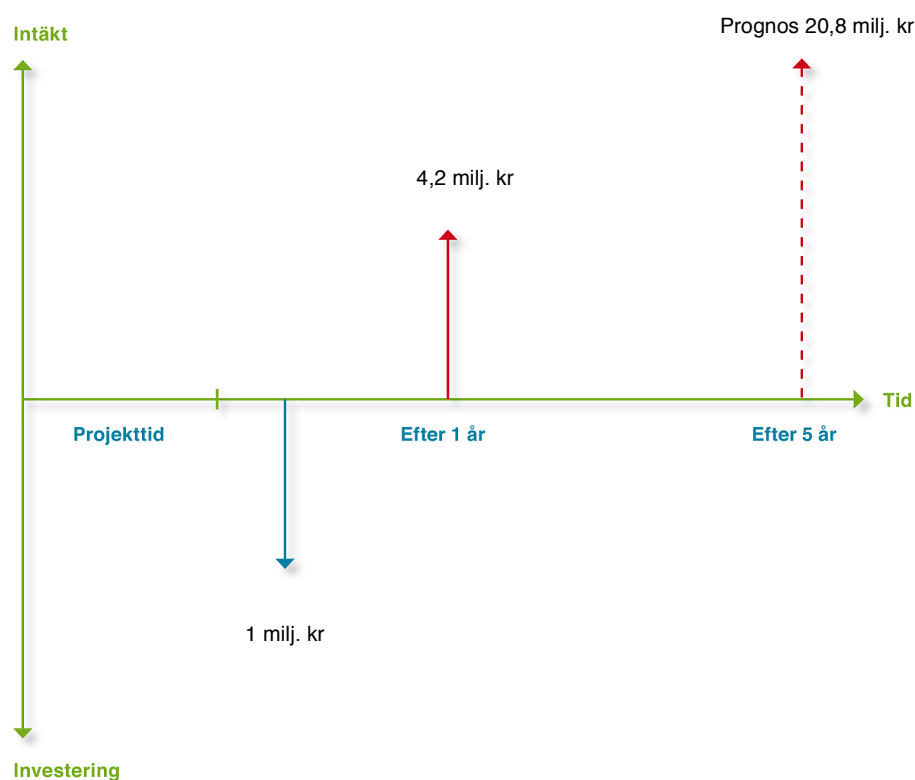

Figur 3. Figur som illustrerar de olika nyckeltalens utfall relativt medelvärdet för övriga projekt och verksamheter inom klass T8.

Lönsamheten på såväl kort som på lång sikt ligger högt över snittet för klassen (den kortsiktiga lönsamheten redovisas dock inte i figuren ovan). Potentialen ligger något över genomsnittet medan såväl återbetalningstiden som åtgärds kostnaden samt kostnaden per verkningsgrad ligger lägre än snittet (det senare innebär att effektiviteten är högre än genomsnittet i klassen).

Sammanfattning av den ekonomiska analysen

I figur 3 nedan sammanfattar vi resultatet av den samhällsekonomiska analysen för de 25 deltagare som ingår i utvärderingen. Den gröna nedåtriktade pilen illustrerar åtgärdskostnaden medan de röda uppåtriktade pilarna illustrerar intäkter på kort och medellång sikt.

Figur 3. Figur som illustrerar projektets åtgärdskostnad samt de intäkter som projektet genererat på kort respektive medellång sikt. Alla värden avser de 25 deltagare som ingått i analysen.

Slutsatser, sammanfattning och diskussion

Bakgrund

Projekt *Navigatorcentrum* var ett projekt i Östersund kommuns regi med finansiellt stöd av Europeiska Socialfonden, ESF och Arbetsförmedlingen. Projektet omfattas av ESF programområde 2, som riktar sig till personer har offentlig försörjning och som står långt ifrån arbetsmarknaden. I målgruppen skall ett särskilt fokus finnas på unga, personer med utländsk bakgrund och långtidssjuka.

Navigatorcentrum har ett övergripande mål att öka arbetskraftutbudet, men och också att utveckla en plattform för samverkan mellan berörda aktörer. Det innebär att projektet jobbar aktivt med individerna för att stärka deras anställningsbarhet i kombination med ytterligare åtgärder för att utveckla metoder, samverkan och arbetet med målgruppen. Kommunerna har genom förändringarna av a-kassan och arbetsmarknadspolitiken fått ett ökat ekonomiskt ansvar för den enskildes försörjning och är den aktör som ytterst garanterar en viss ekonomisk standard för den enskilde. Projektet har genomförts tillsammans med Arbetsförmedlingen och Jämtlands gymnasieförbund.

Denna utvärdering tar i första hand fasta på hur *Navigatorcentrum* påverkat samhällets, aktörernas och deltagarnas ekonomi relativt kostnaderna för driften av projektet. Vissa delar i genomförandet kommenteras dock i denna rapport genom att analysera projektet ur ett socioekonomiskt perspektiv. I en sådan analys är det viktigt att se hur resurser, system och kompetenser har använts. Vidare är det av betydelse att följa upp hur projekt har arbetat med samverkan och med en helhetssyn för individens bästa för att undvika och överbrygga gråzoner och stuprör.

För att ta del av ytterligare information kring projektets arbetsformer, typfall, samverkan metoder m.m. läs bilaga 1.

Slutsatser

Navigatorcentrum har arbetat med ungdomar 16 – 25 år som befunnit sig i ett begynnande utanförskap genom att de inte studerat eller arbetat. Ett mycket stort antal ungdomar har tagit del av insatser och projektets främsta resultat måste dels vara att många av deltagarna lyckats komma tillbaka till studier, arbete och egenförsörjning och dels att *Navigatorcentrum* permanentats som en verksamhet med start 2011-11-01.

Projektet främsta resurs personellt har varit coacher med en bred kompetens, kontakter och kompetens samtidigt som projektet jobbat i nära samverkan med Jämtlands gymnasieförbund och Arbetsförmedling.

För att kunna jämföra resultatet fullt ut ur ett ekonomiskt perspektiv krävs att det finns både ekonomiska mål (mål som har ekonomiska konsekvenser men som inte är

uttryckta i kronor, t ex att 40 procent av deltagarna ska komma i deltidsarbete utan lönesubvention) eller monetära mål (mål som är uttryckta i kronor, t ex lönsamhet).

För att vi fullt ut skall kunna uttala oss om huruvida *Navigatorcentrum* varit framgångsrikt ur ett samhällsekonomiskt perspektiv krävs antingen att det förväntade resultatet för ett antal nyckeltal (t.ex. återbetalningstid) varit preciserade, alternativt att målet varit preciserat i monetära termer (t.ex. lönsamhet per deltagare eller minskat försörjningsstöd per deltagare).

Navigatorcentrum har liksom de flesta andra projekt payoff utvärderat inga sådana tydliga monetära mål. Däremot har projektet mål i procent hur många deltagare som skall komma i arbete eller studier.

Ett alternativt sätt att närmare jämföra det ekonomiska resultatet är att studera utfallet relativt liknande projekt som payoff utvärderat. I denna jämförelse framkommer att *Navigatorcentrum* har en högre verkningsgrad och en kortare återbetalningstid, till lägre kostnader och med en bättre lönsamhet på kort och medellång jämfört med liknande projekt. Se vidare tidigare beskrivna klassificering och resultatet för ett antal nyckeltal.

En sammanfattning av de ekonomiska nyckeltalen finns också inledningsvis i denna rapport.

Det är viktigt att finansiärer av olika projekt i fortsättningen drar lärdom av genomförda projekt och verksamheter och försöker sätta tydliga/ställa krav på ekonomiska och monetära mål för att hushålla med våra gemensamma resurser. Detta underlättar också uppföljning och utvärdering i ett nästa steg.

Genom att arbeta i samverkan inom och mellan olika myndigheter kan individen sättas i centrum, en gemensam målbild formuleras, samtidigt som arbetsformer, nyttjande av kompletterande kompetenser, samsyn och en helhetssyn underlättas. *Navigatorcentrum*, har skapat en effektiv mötesplats för samverkan kring ungdomar både på operativ och på strategisk nivå. Styrkan med detta är vardagsfrågor om ansvar mellan olika aktörer många gånger inte är ett hinder, utan åtgärder kan sättas in med en helhetssyn på ungdomarnas bästa. Den aktör som vi saknar ur ett samverkansperspektiv är Landstinget, även om de funnits med som en resurs kanske projektet skulle vunnit på att ha ett aktivare samarbete med Landstinget på den strategiska nivån. Ur ett socioekonomiskt perspektiv måste *Navigatorcentrum* ändå sägas ha jobbat effektivt med att samordna och nyttja resurserna kring ungdomarna.

För deltagare som befinner sig i ett relativt långt gånget utanförskap och marginalisering krävs tillgång till gedigna och uthålliga resurser som finns tillgängliga över tid. Detta arbetssätt kan vara ett bra alternativ till att jobba traditionellt och vara en förebild hur verksamheten kan organiseras i fortsättningen.

Deltagarna har kommit till *Navigatorcentrum* på eget initiativ, efter uppmaning eller tips från någon offentlig aktör. Deltagandet i projektet har alltid varit frivilligt, vilket många gånger kräver mycket av coacherna när det gäller att motivera deltagarna.

En del i projektet som vi ser som viktigt att lyfta fram är *Navigatorcentrums* fokus på att erbjuda praktik och arbetsträning, som ett led i att ungdomarna skulle komma i ett arbete. Detta ser vi som positivt och bör särskilt lyftas fram. Tillsammans med Arbets-

förmedlingen och deras resurser för att underlätta och faktiskt ”få till” en anställning har det varit en viktig framgångsfaktor för projektet.

Avslutande diskussion och sammanfattning

Resultat samhället som helhet

- Intäkten är på kort sikt (ett år) 4,2 milj. kr vilket motsvarar 167 000 kr per deltagare. På medellång sikt (fem år) är intäkten 20,8 milj. kr.
- Lönsamheten är på kort sikt 3,1 milj. kr, motsvarande cirka 126 000 kr per deltagare. På medellång sikt är lönsamheten prognostiserad till 19,8 milj.kr. Detta resultat förutsätter att det faktiska utfallet efter det första året kvarstår i ytterligare fyra år. Lönsamheten på kort sikt är relaterat till att hela kostnaden för åtgärden belastar år ett. Se alternativ redovisning av kostnaderna i avsnittet om känslighetsanalys.
- Lönsamheten kan även uttryckas som att en kronas insats gett 4,10 kr i avkastning på kort sikt och 20,49 kr på medellång sikt.
- Återbetalningstiden är tre månader.
- Verkningsgraden, uttryckt som utnyttjad potential i relation till tillgänglig potential är 26 procent. Konkret innebär det att värdet av deltagarnas arbetsinsats ökat med tio procent och att deras konsumtion/behov av vård, omsorg, handläggning etc. minskat med 80 procent. Allt räknat på ett års basis.

Resultat övriga aktörer

- För kommunen är intäkten 1,6 milj. kr efter ett år och efter fem år 7,9 milj. kr. Orsaken till det positiva resultatet är minskat behov av försörjningsstöd, ökade skatteintäkter, minskad handläggning och färre åtgärder. Lönsamheten är 1,1 milj. kr efter ett år. Återbetalningstiden är fyra månader. På fem års sikt är lönsamheten prognostiserad till 7,5 milj. kr.
- För landstinget är intäkterna 876 000 kr efter ett år. Genom att landstinget inte är med och finansierar projektet är lönsamheten på samma nivå. På fem års sikt är intäkten/lönsamheten prognostiserat till cirka 4,4 milj. kr. Intäkterna är i första hand kopplade till minskade vårdkostnader och i andra hand till ökade skatteintäkter i efterläget.
- Arbetsförmedlingen har ökade kostnader med 161 000 kr. Orsaken till de ökade kostnaderna är att Arbetsförmedlingen bidragit med åtgärder och lönesubventioner.
- Försäkringskassan har ökade kostnader med cirka 101 000 kr främst kopplat till utbetalning och handläggning av aktivitetsstödet till deltagarna.
- Staten totalt, dvs. Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och övriga effekter som påverkar staten, har ökade intäkter och en lönsamhet, efter att finansieringen via ESF och Arbetsförmedlingen avräknats, på cirka 252 000 kr. Anledningen till detta är framför allt ökade skatteintäkter, samtidigt som kostnaderna för Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan är relativt låga. På medellång sikt är lönsamheten beräknad till 3,6 milj. kr
- Deltagarna har i genomsnitt förbättrat sin disponibla inkomst med närmare 33 500 kr på kort sikt per deltagare och år. Detta är ett viktigt resultat att synliggöra i syfte för att motivera personer sig i utanförskap att delta i åtgärder

som skall leda till ett arbete i första hand. Deltagaren kan på detta sätt se det ”privata” värdet av att komma i egenförsörjning.

Den genomsnittliga årliga kostnaden för deltagarnas utanförskap i *Navigatorcentrum* är på samhällsnivå cirka 651 000 kr per deltagare. Kostnaderna baseras på utebliven produktivitet, vård, omsorg och handläggning. För målgruppen ungdomar 16 – 25 år skall dock denna kostnad tolkas med viss försiktighet genom att ett delmål i projektet är att deltagarna skall komma tillbaks till studier och dessa måste få ”kosta” under några år. Denna kostnad skall istället ses som en investering för att ungdomarna i ett längre perspektiv skall kunna vara konkurrenskraftiga på arbetsmarknaden och få en stadigvarande försörjning.

Ur ett kommunalekonomiskt perspektiv är inte kostnaderna lika höga utan beräknas med utgångspunkt från uteblivna skatteintäkter, resursförbrukning, eventuella köp av externa tjänster och kostnader för försörjningsstöd. Motsvarande kostnader och uteblivna intäkter kan beräknas för övriga berörda aktörer genom att identifiera, beskriva, kvantifiera och värdera kostnaderna.

Beroende på ur vilken myndighets perspektiv ett utanförskap beskrivs är det därför svårt att få en korrekt och rättvisande bild av kostnaderna. Konkret innebär det att en enskild aktör inte alltid ser eller förstår den totala kostnaden på samhällsnivå för ett utanförskap och hur den fördelar sig mellan olika myndigheter.

Med bakgrund av ovanstående otydlighet kring kostnader för utanförskap och marginalisering är det lätt att värdet av tidiga insatser och framgångsrik coaching och rehabilitering underskattas. Genom att de offentliga verksamheterna arbetar med årsvisa uppföljningar av budgetar och verksamheten fokuseras i första hand på vilka kostnader som förbrukats och inte vilken eventuell nytta av åtgärder som skapats på kortare och lite längre sikt.

Resultatet blir att fokus på kostnaderna döljer det sociala investeringsperspektivet.

Beslutsfattare får därför inte alltid korrekta beslutsunderlag genom att kostnaderna för utanförskapet är underskattat och framtida värdet av åtgärder inte synliggjorts eller är fel uppskattade, särskilt på samhällsnivå. Denna slutrapport visar att det krävs ett uthålligt, strukturerat och långsiktigt arbetssätt för att stötta personer som inte kommer i arbete eller studier på ett traditionellt sätt. Samtidigt har vissa av deltagarna hamnat i ett relativt långt gånget utanförskap.

Det ekonomiska resultatet för *Navigatorcentrum* innebär att samhället har intäkter efter ett år men att det genom relativt låga projektkostnader endast krävs tre månader innan återbetalningen sker. Därefter är det en fortsatt god lönsamhet om förutsättningarna bibehålls vad gäller deltagarnas status men också med möjligheter till ytterligare intäkter. Det senare förutsätter att deltagarna ökar sin produktivitet eller att fler kommer i arbete.

Samtidigt finns det en stor potential att på sikt ytterligare minska kostnader för vård, omsorg och handläggning som kvarstår efter projektets avslutande. Detta påverkar också resultatet i framtiden både för samhället och på aktörsnivå. Eftersom de flesta deltagare som kommit i ett arbete också har en lönesubvention finns det även i denna del en mycket stor möjlighet att på sikt minska subventionerna till gagn för samhället och på aktörsnivå för Arbetsförmedlingen.

Projektet har efter ett år visat sig vara en mycket god ekonomisk satsning med i dessa sammanhang mycket kort återbetalningstid. För kommunen ger denna satsning sannolikt också framtida intäkter genom rejält minskade kostnader för försörjningsstödet, ökade skatteintäkter och minskade kostnader för handläggning och omsorg. Om efterläget för deltagarna håller i sig eller förbättras finns det också ytterligare intäkter för kommunen på lite längre sikt. Detta är ett bra sätt för Östersund kommun att gå från ett fokus på kostnader till att satsa på sociala investeringar och se dessa över en längre tid.

Det är inte för dyrt att minska utanförskap utan det som kostar mest är att inte göra något.

Landstinget har också intäkter av projektet främst genom minskade vårdkostnader, men även genom ökade skatteintäkter. Eftersom det också hos ett antal deltagare finns ett kvarvarande vårdbehov kommer Landstingets ekonomi i framtiden att påverkas både av deltagarna ytterligare minskar sina vårdbehov och av att deltagarna behåller sin produktivitet eller ökar denna. Detta kanske kan vara ett incitament för Landstinget att ta en aktivare del i projektet.

Staten har fått ökade skatteintäkter genom att deltagarna kommit i arbete och Arbetsförmedlingen har genom sitt uppdrag ökade kostnader för subventioner och insatser till deltagarna. Även Försäkringskassan har ökade kostnader. Staten är genom ESF huvudfinansiär av projektet. Ökade skatteintäkter påverkar staten positivt, varför det ligger en stor potential även för staten att fler av deltagarna kommer i arbete.

Deltagarna i *Navigatorcentrum* har efter avslutat projekt fått en betydligt bättre ekonomi. Det är en särskilt viktigt att lyfta fram detta och bör användas som ett positivt argument i motivationsarbetet för fortsatta insatser för målgruppen. En bättre ekonomi kan på sikt lägga grunden till bättre levnadsvillkor och livskvalitet, som också påverkar övriga närstående och skapar ytterligare nytta av projektet. Denna del utvärderas inte av oss, men bör alltid lyftas fram.

Genom att deltagarna coachas att på ett bättre sätt kunna nyttja sina egna resurser, fokusera på styrkor istället för hinder har de stärkts och kommer sannolikt att på sikt ytterligare kunna minska sitt behov av samhällets resurser.

Navigatorcentrum är ett bra exempel på ett alternativt sätt att jobba offensivt för att få personer som inte är självförsörjande och i praktiken står långt ifrån arbetsmarknaden i och närmare ett arbete alternativt studier. Vår framtida välfärd kräver att fler i arbetsför ålder kan komma i ett arbete och samtidigt minska konsumtionen av offentliga resurser.

Försörjningskvoten i Östersund Kommun, ett mått på hur många som skall försörjas av personer i arbetsför ålder ligger idag kring rikssnittet, men utvecklas negativt. Det innebär en stor utmaning vilket innebär att;

Allt färre skall försörja allt fler

eftersom att vi lever allt längre och att det är för få i arbete i arbetsför ålder. Det är därför extra viktigt att ge den potentiella arbetskraften, som målgruppen för *Navigatorcentrum* är ett exempel på, möjlighet att snabbare komma in på arbetsmarknaden.

Målgruppen i *Navigatorkentrum* är på unga vuxna som måste bryta utanförskap och ges en chans att komma in i gemenskapen som ett arbete och minskad ohälsa kan innebära. Den finns en stor potential till att få fler i arbete särskilt bland unga vuxna det gäller att även i fortsättning arbeta offensivt och jobba långsiktigt med goda resurser och samtidigt pröva nya arbetsformer.

Fler i jobb ger fler jobb.

Flera av deltagarna bör också efter deltagandet ”stå på tröskeln” till arbetsmarknaden. Det är mycket viktigt att dessa personer följs upp och stöttas även i fortsättningen. Det är sannolikt att några av deltagarna skulle kunnat komma i ett arbete med traditionella resurser, men att det då skulle tagit betydligt längre tid.

Ett bra sätt att veta hur hållbart resultatet varit för deltagarna och hur det utvecklas över tiden är att göra en uppföljande utvärdering efter ytterligare ett år. Eftersom ingen kontrollgrupp funnits är det viktigt att fortsätta analysera hur ungdomar som inte tagit del av projektets insatser fått andra åtgärder och vad dessa lett till. Särskilt gäller detta ungdomar som inte kunnat tänka sig att delta i projektet frivilligt.

Till sist är det viktigt att verksamhetsansvariga, finansiärer och genomförare diskuterar vad denna utvärdering gett för kunskaper kring projektets ekonomiska utfall kopplat till olika socioekonomiska effekter. Det innebär bl. a att studera vidare hur projektet fungerat relativt samhällets olika strukturer, aktörer, resurser, system och hur samverkan fungerat. I ett nästa steg gäller det att se vilka mervärden, framgångsfaktorer, innovativa arbetsformer som varit bärande för projektet kopplat till de ekonomiska värdena. I den inledande sammanfattningen i denna rapport finns exempel på ett antal konkreta frågeställningar att diskutera vidare.

Rapporten är sammanställd av payoff, 2011-11-21

Sven Vikberg

Claes Malmquist

sven@payoff.nu

claes@payoff.nu

Kontaktperson payoff: Sven Vikberg, sven@payoff.nu

Kontaktperson för projekt Navigatorcentrum är Håkan Printz.

hakan.printz@ostersund.se

Bilagor

1. Presentation av *Navigatorcentrum*, Östersunds kommun. Presentation och kommentarer är skrivna av projektets genomförare.
2. Kompletterande samhällsekonomisk utvärdering i tabell.
3. Presentation av Nyttosam.

Bilaga 1. Presentation av projekt Navigatorcentrum, Östersunds kommun.

Projektnamn

Navigatorcentrum i Östersund.

Projektägare

Östersunds kommun.

Projektgenomförare

Inom Östersunds kommun: Arbetsmarknadsenhet, Integrationsservice, Lärcentrum, samt Socialförvaltningens olika områden (försörjningsstöd, öppenvård, utredning och ung integration).

Medfinansierare/projektparter har varit: Arbetsförmedlingen och Jämtlands Gymnasieförbund.

Projektkostnader och finansiering

Östersunds kommun, Jämtlands gymnasieförbund och Arbetsförmedlingen samt Europeiska Socialfonden. Endast personalmedverkan har utgjort medfinansiering.

Projektets syfte och mål

Syfte

- Skapa en arena för samverkan mellan olika samhällsaktörer och bli en arena och fysisk mötesplats för coachning av ungdomar i målgruppen ungdomar 16-25 år
- Genom strategisk samverkan synliggöra målgruppens behov, uppnå synergieffekter och därigenom förkorta ungdomarnas väg till egen försörjning
- Finna nya metoder och modeller samt implementera dessa i ordinarie verksamheter

Mål

- Skapa en fysisk arena för samverkan och coachning
- Strategisk samverkan
- Mervärden för samhället, deltagare och deltagande parter

- 660 ungdomar, varav 60 med utländsk bakgrund ska medverka i aktiviteter
- Av dessa ska minst 70 procent gå till arbete, utbildning eller annan planerad aktivitet
- Utveckla befintliga och tillskapa nya platser för arbetsträning mm

Målgrupp

Ungdomar 16-25 år utanför arbete eller utbildning.

Projekttid

2008-11-01--2011-10-31.

Ålders- och könsfördelning

552 personer (286 kv, 266 m) eller 650 ärenden har varit aktuella under projekttiden. Medelåldern i den totala populationen: 20,1 år och i urvalet 22,2 år. Ca 18 procent har varit mellan 16 - 18 år, 41 procent mellan 18 - 20 år och 41 procent mellan 20 - 25 år.

Urval

Urvalet har skett under en begränsad tid. Coacherna har tagit kontakt med de personer som skrevs in under denna tid. Då alla inte gick att nå så har man tvingats backa och tagit in andra enligt ett slumpmässigt urval. Fram till det datum då sista personen i urvalet lämnat projektet 1 april 2011 har totalt 381 deltagare avslutats enligt vår databas.

Alla ungdomar har tillfrågats om de vill delta i utvärderingen. Deltagarna i payoff utvärderingen har valts ut slumpvis. Gruppen har en bra spridning avseende ålder, kön och bakgrund. Urvalet av deltagare kan därför anses vara representativt för Navigatorcentrum. Fem deltagare gick inte att nå i efterläget, varför dessa inte ingår i den slutliga utvärderingen.

Arbetsmetod

Inflöden: Till Navigatorcentrum (NC) kommer ungdomar som hört talats om oss, fått tipset att besöka oss från en kompis, från mamma, mormor eller från ungdomsmottagning, UPM (ungdomspsykiatriska mottagningen), frivård eller andra. De kommer då på **eget initiativ** och kartläggs utifrån detta. Därefter kan kontakter med andra tas om det finns behov av det.

En del ungdomar kommer till NC från **socialförvaltningens** försörjningsstöd. De har då ansökt om försörjningsstöd och då uppmanats att besöka NC för att göra upp om en plan. Kontakt med NC villkoras då för att beviljas försörjningsstöd. Att delta i NC:s verksamhet är dock en frivillighet utifrån NC:s perspektiv. Det blir en del i det motivationsarbete som bedrivs.

En del ungdomar kommer till NC via avhopp från **gymnasieskolans** nationella program. De får då en kontakt med den vägledare som suttit på NC. Ofta har de då skaffat sig en praktikplats via kontakten med vägledaren och/eller en coach på NC. De har då varit fortsatt inskrivna inom gymnasieskolans individuella program. En del har dock avslutat även det och då har NC haft en fortsatt kontakt med dem, eventuellt sett till att de skrivits in på Arbetsförmedlingen eller liknande.

Från **Arbetsförmedlingen** tipsas ungdomar om verksamheten. De kan uppmanas att besöka Drop-in eller handläggare kan boka in besök med coach på NC. Huvuddelen av Af:s ungdomar har varit nyinskrivna, dvs. innan dag 90 då de går in i ”jobbgarantin för ungdomar”. Ungdomar kan också rekryteras via **integrationsservice**, IVIK m fl.

Frivilligheten är alltid oinskränkt. *Motivationsgraden* varierar och är alltid något att arbeta med för coach och den enskilda ungdomen.

Arbetsgång

NC har organiserat arbetet utifrån olika programområden:

- Mottagning
- Kartläggning
- Aktivitet
- Uppföljning/utvärdering

Det beskriver både ungdomens väg igenom NC, men är också ett sätt att organisera verksamheten och fördela ansvar inom personalgruppen.

Mottagning: Här inryms all kommunikation med målgruppen: Webb, facebook, broschyrer och andra sätt att göra NC känd bland ungdomar. Ett viktigt sätt är att synas i olika sammanhang där ungdomar rör sig. En annan målgrupp för information är föräldrar och andra anhöriga. Mottagning handlar framförallt om bemötande och värdskap när de kommer i kontakt med NC. Ungdomarna ska känna sig väl mottagna när de kliver genom dörren! Lokalen är öppen, tillgänglig och snyggt inredd. Varje eftermiddag mån-tors har NC öppet för Drop-in besök. Alla frågor är välkomna och många som kommer vill bli inskriva och tilldelas då en personlig coach som tar kontakt med dem.

Kartläggning: De ungdomar som blir inskrivna får träffa en coach som man genomför ett kartläggnings- eller inskrivningssamtal med. Här tas ungdomens hela situation upp: behov, drömmar, framtidsplaner, men också utbildnings- och arbetslivserfarenhet och personliga förhållanden och mående. Det är ett sätt att tidigt ta upp viktiga frågor av betydelse, men bildar också en kunskapsbas för hur hela vår målgrupp ser ut. NC arbetar utifrån ett kognitivt förhållningssätt i vår coachning. *De* har svaren och *vi* ställer frågorna. Ungdomarna är kompetenta och vet bäst vad de vill och behöver. Coachens roll är att hjälpa till att utforska viljan, förmågan och motivationen. Utifrån kartläggningen görs en handlingsplan som kan se mycket olika ut. Kartläggningen kan pågå en timme eller ta betydligt längre tid beroende på situation.

Aktivitet: När man kommit överens om vad som ska ske tas steg på vägen i en handlingsplan. Den aktivitet som är vanligast på NC är en praktik- eller arbetsträningsplats. Arbetsträning handlar om att i sin egen takt träna sig inför arbetslivets villkor och testa sin egen förmåga under tryggare former. Praktik handlar mer om att skaffa sig branscherfarenhet eller göra sig mer direkt anställningsbar på en ”vanlig” arbetsplats. På NC genomför vi också ett antal aktiviteter som CV skrivning, studiebesök mm. En 10 veckors Orienteringskurs med arbetslivsinriktning har varit en insats vi genomfört inom projektet. En annan viktig aktivitet som NC kan erbjuda är Internationella utbyten av olika slag. Framförallt har det gällt europeisk volontärstjänst (EVS).

Utvärdering: I samband med att ungdomarna avslutar sin tid på NC får de tillfälle att få ett avslutningssamtal där de ser tillbaka, drar lärdomar av det som skett och vad man lärt sig samt tar ut kompassriktningen framåt. De får dessutom fylla i en avslutningsenkät. På verksamhetsnivå behöver vi löpande utveckla vår uppföljning och kvalitetssäkring av det vi gör. Det har därför varit värdefullt att fått vårt projekt utvärderat både utifrån både samhällsekonomiska och mer kvalitativa värden. För mer information om den kvalitativa utvärderingen som SERUS genomfört hänvisas till Navigatorcentrums hemsida: www.ostersund.se/navigatorcentrum

Vår syn på samverkan och samarbete

Ett av de viktigaste syftena med projektet har varit Samverkan och NC:s roll som samverkansarena på både strategisk och praktisk nivå. Viktigt för oss har varit att betona att NC har en speciell roll i samverkansplattformen eller arenan: NC är en *frivillig* verksamhet för ungdomarna (det ger oss en unik möjlighet att arbeta med motivationen – andra får stå för ev. sanktioner om man ex vis väljer att avbryta en kontakt). NC har heller ingen specifikt område, lag eller myndighetsstruktur att ta hänsyn till - Vi ser till helheten.

För att samarbetet mellan de olika myndigheterna och NC som nav ska fungera behövs både en strategisk samverkan på chefsnivå (Styrgruppen) och en operativ, praktisk nivå med handläggare från de olika parterna (Projektgruppen). Att få dessa nivåer av samverkan att fungera har varit NC:s viktigaste och kanske svåraste utmaning. Det är ibland som att dansa tango....det går två steg framåt och ett bakåt. Ett tydligt uppdrag, en förväntan och ett tydligt mandat att samarbeta kan ibland vara svårt att få när den ordinarie verksamheten "kräver sitt".

I styrgrupp och projektgrupp har också fattats viktiga aktörer som Landsting och Försäkringskassa. Näringslivsrepresentanter, fackförbund och den ideella sektorn har heller inte funnits representerade i den strategiska samverkansarenan.

Projektets resultat

Fysisk arena: NC är välkänd och besöks av många ungdomar. De olika samhällsaktörerna har kännedom om NC och har löpande kontakt med oss. Många förfrågningar om samarbete kommer också in till oss. Detta gäller framförallt det senaste året.

Strategisk samverkan: Samverkans olika nivåer: Styrgruppen kommer att fortsätta träffas i samma konstellation och fortsätter att utvecklas vidare, ev med någon ytterligare part också.

Projektgruppen eller **samverkansgruppen** av handläggare blir också den kvar i den ordinarie verksamheten efter projektavslut.

Mervärden: Då projektet nu övergår i ordinarie verksamhet inom kommunen, med samtliga parter fortsatt aktivt medverkande, kan man förutsätta att de sett mervärden med sitt deltagande. För de medverkande ungdomarnas mervärden av deltagande på NC kan hänvisas till den utvärdering som SERUS genomfört av projektet där flera ungdomar har intervjuats. Bilden som ungdomarna gett är entydig – de har blivit positivt bemötta, fått bra stöd och även känt att då behöver vara aktiva själva. Ett annat mervärde SERUS pekat på i sin utvärdering har varit de internationella utbyten som NC:s ungdomar har

genomfört och som anknyter till målen i Europa 2020 strategin och "Youth on the move". Själva faktumet att möjligheten till internationella utbyten finns genom NC har gett oss den attraktionskraft som hade varit svår att få annars.

660 ungdomar ska medverka i någon aktivitet på NC (inklusive 60 utlandsfödda): Enligt de (ännu preliminära) uppgifter vi har nu har 552 personer (286 kv, 266 m) varit inskrivna på NC. Antalet ärenden är 650. Det innebär att det är många som varit inskrivna mer än en gång. Antalet utlandsfödda har inte nått upp till målet, 60 inskrivna.

Av de som avslutats ska **70 procent gå till arbete, studier eller annan planerad aktivitet:** 489 personer har avslutats under projektet (254 kv, 235 m) eller 566 avslutade.

Andelen som har gått till arbete, studier eller annan planerad aktivitet som man gemensamt varit överens om har varit: ca **77 procent** (Arbete 20 procent, Studier 27 procent, Annat 30 procent) Under rubriken annat rymms framförallt övergången till praktik via Arbetsförmedlingen.

Utveckla träningsplatser: NC har under projekttiden arbetat fram en stor mängd praktik- och arbetsträningsplatser för ungdomar. Framförallt under 2011 har olika träningsarenor utvecklats: exempelvis Orienteringskursen, Back on Track på Jamtli och Tingshuset.

Sedan har kommunens satsning på **ungdomsanställningar** varit viktig liksom **kontakterna med en mängd andra arbetsgivare och praktikanordnare** utifrån ungdomarnas behov och önskemål. Flera andra parter har kontaktat NC inför egna ESF ansökningar kring ungdomar. NC har nu blivit det nav för sådana kontakter som vi hoppats på.

Förbättringsområden

- Organisation, struktur, prioriteringar: Projektet har haft en mängd olika fokusområden och utvecklingsfält, förutom det praktiska arbetet med de enskilda ungdomarna. Ambitionsnivån har varit, och fortsätter att vara (nästan) ohållbart hög. Det har ofta upplevts som en frustration och en stress bland personalen. Att hålla deadlines och göra en sak i taget har *inte* kännetecknat Navigatorcentrums arbete. Våra kunskaper kring att driva ett stort EU projekt har dock utvecklats under tiden.
- Integrationssamarbetet: Vi har inte i tillräcklig omfattning nått gruppen utlandsfödda. Det handlar framförallt om svårigheten att hinna med och prioritera alla områden, men också svårigheten att ta plats i det komplicerade samverkansarbetet som skett inom detta område.
- Samverkan: Samtidigt som detta varit en viktig framgångsfaktor har det hela tiden varit ett område som gett upphov till frustration. Att få en gemensam målbild tar tid när man kommer från olika organisationskulturer. Våra projektmedarbetare har ofta slitits mellan att prioritera sin egen organisations akuta behov och behoven att samverka med NC. Dock har mycket hänt under de tre år projektet varat.

Framgångsfaktorer

- Personalen! En mix av olika personer med skiftande utbildnings- och arbetslivserfarenhet samt egenskaper och personlighet är en framgångsfaktor. Några har en mycket lång erfarenhet av att arbeta med målgruppen och projektet bygger på mer än 20 års erfarenhet inom detta område där önskan om ökat samarbete legat högt på önskelistan. Andra medarbetare har tillkommit med nya och andra erfarenheter. Det har skapat en personalgrupp med stort engagemang, kunnande, brinnande intresse, humor och självdistans. Personalen har trivts tillsammans och har lätt att få kontakt med ungdomarna, vilket också visat sig i avslutningsenkäten.
- Goda relationer och förankring till de olika aktörerna och nätverk. Då flera i personalen haft en lång erfarenhet och personliga relationer med de olika organisationernas på både lednings- och handläggarnivå har mycket varit vunnit.
- Bra idé! Behovet av NC har varit uppenbar. Mycket av ”infrastrukturen” för unga arbetslösa var borta vid tiden för ansökan. Kommunen har haft mycket att vinna på att satsa på unga utanför arbete och utbildning för att inte få ökade kostnader för försörjningsstöd mm inom socialförvaltningen.

Typfall ett

Kvinna som studerar på gymnasiet. Hade precis avslutat andra året då hon tog kontakt med oss i början på juni. Har som mål att efter studenten åka som aupair till USA. Vill därför genom praktik på förskola, under sommaren, prova på hur det är att arbeta med barn och skaffa sig erfarenheten.

Deltagaren hade själv ordnat med praktikplats. Deltagaren tog kontakt med AF för att se möjlighet med praktik via dem, AF hänvisade till NC. Bor hos föräldrar och får studiebidrag. Hade även feriejobb 3 veckor under sommaren på Storsjöcupen. Deltagarens syfte med NC var att få någon som stod bakom hennes praktik.

Kom på Drop in och då praktik skulle starta bara inom några dagar så skrevs deltagaren in omgående och informerades om praktikrutiner. Deltagaren fick med sig praktikpapper och information om NC till sin handledare på förskolan. Tog kontakt med handledaren på förskolan. Informerade om praktikrutiner och de praktikdokument som praktikplatsen ska fylla i.

Uppföljning skedde 2 gånger under praktikperioden som varade i 5 veckor. Gick till gymnasiestudier för att avsluta sista året på gymnasiet.

Detta exempel visar på den bredd som NC har. Att alla unga är välkomna oavsett behov, hinder och mål. Vem hade kunnat erbjuda denna tjej det praktikstöd hon sökte om inte NC fanns? Praktik som ger erfarenhet som leder till det jobb hon kommer söka efter avslutat gymnasium.

Typfall två

Mannen kommer till NC efter att ha hoppat av skolan i åk 3. Betygen var ok, mest G, något VG och något IG. Han hade under en längre tid blivit utsatt för mobbing och kände inte att det var ett alternativ att slutföra det nationella programmet han påbörjat. Han skrevs över till IV-programmet för att ha praktik fem dagar i veckan. Genom

praktiken har han möjlighet att få studiebidrag läsåret ut. När han skrev in sig på IV programmet fördes han även över till studie- och yrkesvägledaren som är knuten till NC.

Eftersom traditionell skolgång inte var aktuellt längre och han inte skulle påbörja något nytt gymnasieprogram kopplades han ihop med en coach på NC i oktober, men var ändå fortfarande inskriven på IV-programmet. Under hösten ordnade han själv en praktikplats i en butik. Han var där under två månader men kände efter jullovet att han ville prova något annat. Han tog själv kontakt med ett jaktturismföretag och påbörjade praktiken där i februari.

Löpande hölls kontakten med coachen på NC med både möten, telefonsamtal och sms. Det gjordes även löpande uppföljningar tillsammans med praktikplatserna men allt rullade på bra och kontakterna var oftast på telefon. Efter ytterligare två månader kände mannen att praktikplatsen inte gav några möjligheter till framtida anställning och eftersom terminsslutet närmade började det bli viktigt att hitta en framtida arbetsplats för att klara försörjningen.

Samverkan med coachen på NC trappades upp och han fick hjälp med att sätta ihop en personlig presentation av sina egenskaper, kunskaper och önskemål kring arbetsuppgifter. Han fick även tips och råd kring metodiken i jobbsökandet. Han presenterades även för möjligheten till vuxenutbildning via LärCentrum, trots att han ännu inte fyllt 20 år. Efter att ha fått söka ny praktikplats själv under en vecka erbjöd NC honom en praktikplats på en större affär. Praktiken fungerade bra och han erbjöds en tidsbegränsad anställning, som sedan har övergått i fast anställning.

Typfall tre

Kvinna, 22 år som sommaren 2009 sökte upp NC när vi marknadsförde oss på Storsjöyrån. Hon var intresserad av att åka som volontär och vi bokade in en träff för inskrivning och intervju för EVS. Hennes föreläge var att hon sedan avslutad gymnasieutbildning 2008 hade läst upp ett par ämnen på vuxenutbildningen och sedan varit arbetslös och drabbats av en sjukdom. När hon kom till oss hade hon en stark vilja att åka iväg som volontär och uttryckte det som en möjlighet till att nå dit hon ville - att bli marinbiolog. Hon sökte själv aktivt efter olika volontärprojekt inom programmet europeisk volontärtjänst och fick ganska direkt kontakt med organisationen Archelon i Grekland, som jobbar med att rehabilitera havssköldpaddor och för att öka kunskapen till bl. a turister om havssköldpaddornas levnadsvillkor.

Coachen tog kontakt med organisationen och tillsammans kom vi fram till att skriva en ansökan som skulle innebära att hon skulle kunna åka till Archelon som volontär under sex månader. Ansökan blev beviljad av Ungdomsstyrelsen två månader senare, under denna tid fick hon chans att förbereda sig genom att vi gick igenom vad det innebär att vara volontär och fundera vad hon ville få ut av erfarenheten. Hennes mål var att:

Lära sig mer om sköldpaddorna och att hjälpa till att förbättra deras hotbild. Att lära sig mer om Grekland och naturen där. Skaffa erfarenhet för framtiden inför att studera vidare. Att få internationell erfarenhet genom möten med människor från Grekland, men även andra volontärer och turister från andra länder. Få erfarenhet

av att samarbeta med människor från andra kulturer. Få kontakter till jobb och nya möjligheter internationellt och att lära sig grekiska.

Som en hjälp i att nå sina mål under projektet fick hon lära sig att lyfta fram det egna lärandet genom metoden ELD med övningar i självskattning, reflektion och kompetensanalys. (ELD är en metod för att lyfta fram lärandet och som omvandlar erfarenhet till kompetens). Hennes uppgift var att under projektiden uppmärksamma händelser som hon aktivt påverkade. Allt från vardagliga småsaker till särskilda tillfällen och samla sina händelser i en portfolio. I förberedelserna ingick även att åka på en förberedande EVS kurs till Stockholm tillsammans med andra svenska volontärer.

Under de sex månader som hon var volontär hade vi regelbundna uppföljningar på telefon om hur allt fungerade på plats och pratade även om vilka händelser hon hade påverkat. Utöver det hade hon i projektet dels en handledare som stöttade henne i det dagliga volontärbetet och dels en mentor som hon träffade en gång i veckan för att följa upp hur hon trivdes och hur allt funkade på plats. I projektet ingick också språklektioner i grekiska. I EVS projektet ingick att även att dokumentera och sprida kunskapen vidare efter aktivitetstidens slut. Hon valde att göra en film som hon redigerade och visade upp för andra ungdomar och vuxna i flera sammanhang i Östersund.

Hennes reflektioner innan utbytet: *"Tänk att jag som gått arbetslös sen jag sluta gymnasiet fått en sådan här chans. Det känns nästan överkligt"*

Hennes reflektioner efter utbytet: *"Det viktigaste jag lärt mig är att jobba ihop i grupp och att bo så där tätt tillsammans med litet personligt space. Jag tror jag kommer ha nytta av det här hela livet. Och jag tycker fler borde ta chansen, det finns inget att förlora"*

Efter avslutat projekt sökte hon till vuxenutbildningen och började läsa matte för att bli behörig till de utbildningar hon ville söka på universitetet. Hon fick en ungdomsansättning hos oss här på NC för att jobba med, Drop In, marknadsföring/webb och uppstart av en referensgrupp. Nu hösten 2011 har hon flyttat och påbörjat en universitetsutbildning till Miljöinspektör.

Projektet relativt ett socioekonomiskt perspektiv

NC innebär en samlad kompetens på ett ställe:

- alla (eller i alla fall många) frågor kan besvaras
- frågorna kan fördelas till rätt instans
- man kan underlätta för ungdomarna att ta de första viktiga kontakterna
- ge svar utan att belasta andra myndigheter
- andra aktörer får också bättre förberedda ungdomar till exempelvis försörjningsstöd (att de exempelvis tar med sig rätt papper till första besök) eller till Arbetsförmedlingen
- ungdomar hittar sin väg innan de blir långtidsarbetslösa och kommer in i de olika "garantierna" på arbetsförmedlingen.

Innan projektet startade fanns ingen organisatorisk samverkan. Det fanns dock ett samarbete utifrån personkontakter och enskilda ärenden. En stor del av den "infrastruktur" som fanns några år tidigare var borta och ett uppenbart behov fanns av verksamheten med BÅDE ett operativt och strategiskt fokus. NC har varit och fortsätter

vara en verksamhet utan myndighetsutövning – vi är till för den enskilda ungdomen. Däremot samarbetar vi med alla upptänkliga myndigheter. NC får på det viset en särroll som både ungdomen och de olika myndigheterna har att vinna på.

Ett nav har skapats där flera verksamheter kan använda sig av projektets gemensamt tillskapade resurser. Socialtjänsten har t ex. fått ett nytt verktyg för unga försörjningsstödstagare. Gymnasiet har fått en väg ut från gymnasiet där samtliga avhopp kanaliseras via NC. Där har Af och NC:s coacher funnits. Af har kunnat hänvisa ungdomar innan de går in i UGA:n till en insats via NC. Det har möjliggjort en tidigare upptäckt av olika behov.

Genom att använda vuxenutbildningens "Orienteringskurs" kopplat till NC kan flera ungdomar få en fördjupad insats. Rekrytering har skett från Socialtjänstens och Arbetsförmedlingens "kunder".

I **styrgruppen** har de olika organisationernas behov och målgrupper lyfts fram. Här kan lösningar diskuteras utifrån ett helhetsperspektiv där en organisation kan sitta på resurser för att lösa både sina egna och en annan organisations behov. Här kan synergier vinnas.

Övriga kommentarer

Det lärande som genererats under projektiden kommer att leva vidare genom att projektet nu permanentas och både den strategiska och den operativa samverkan består. Att söka kvalitetssäkra och fortsätta utveckla metoder blir ett naturligt inslag. Vi kommer att fortsätta mäta våra insatser.

Spridning av resultat och påverkan på ett nationellt plan fortsätter också genom det arbete som sker inom det nationella Navigatornätverket som Östersunds NC är med i.

En regional samverkan där NC i Östersund kommer kunna få en central roll är under planeringsstadiet och där regionförbundet är en viktig part.

I kommunen kommer NC få en ökad roll inom ungdomspolitiken generellt kopplat till folkhälsofrågor, delaktighet och inflytande.

Den metodbok som NC färdigställt kommer att bli väl spridd inom riket. Vi har redan nått viss uppmärksamhet för denna skrift som nu också är översatt till engelska.

NC kommer också att kunna utveckla sitt arbete utifrån Europa 2020- strategin och "Youth on the move" –initiativet som handlar mycket om att öka unga människors möjligheter att hävda sig på arbetsmarknaden. Detta utvecklingsområde för NC lyfts fram i den kvalitativa utvärderingen som SERUS genomfört där de anser att NC kan bidra med mycket kring bland annat icke-formellt lärande, transnationella utbyten samt att allmänt lyfta upp ungdomsfrågorna på en nationell nivå.

Bilaga 2. Kompletterande tabell, samhällsekonomisk utvärdering

I tabell 6 redovisas intäkterna på kort sikt uppdelade i finansiella och reala effekter för kommunen och landstinget. Uppgifterna avseende de totala värdena i tabellerna gäller

de 25 deltagare som ingått i utvärderingen. Även om urvalet av deltagare som ingått i utvärderingen skett slumpmässigt gäller medelvärden och nyckeltal i första hand urvalet och inte hela verksamheten. De max och minvärden som anges avser lägsta och högsta värde på kort sikt på individnivå.

Tabell 6. Intäkter på kort sikt, finansiella och reala effekter för kommun och region.

	Kort sikt, ett år	Maxvärde på individnivå	Minvärde på individnivå	Medelvärde
Kommunen, varav	1 585 073 kr	1 153 647 kr	-47 507 kr	63 403 kr
ekonomiskt bistånd	77 763 kr	94 003 kr	-55 098 kr	3 111 kr
skatt	212 581 kr	56 633 kr	-15 848 kr	8 503 kr
omsorg och handläggning	1 294 729 kr	1 207 679 kr	-11 729 kr	51 789 kr
Landstinget, varav	876 355 kr	484 009 kr	-4 804 kr	35 054 kr
skatt	95 562 kr	25 459 kr	-7 124 kr	3 822 kr
sjukvård	780 793 kr	491 133 kr	-2 624 kr	31 232 kr

Bilaga 3. Vad är NyttoSam?

Modellen NyttoSam har sitt ursprung i ett annat samhällsekonomiskt verktyg, SamPop. Under år 2007 tog payoff över rättigheterna till SamPop från Arbetslivsresurs. SamPop togs ursprungligen fram av Samhall Resurs för ca tio år sedan. Därefter har modellen vidareutvecklats och uppdaterats och fått namnet NyttoSam. En del av modellen avser programvara, som kontinuerligt uppdateras m h t förändringar av skatter, ersättningar, normkostnader o s v.

Med stöd av NyttoSam genomför payoff utvärderingar och analyser av projekt och verksamheter, som syftar till att minska utanförskapet i samhället och som skall leda till att individernas självförsörjningsgrad ökar. Uppdraget inbegriper utbildning riktad mot uppdragsgivaren, support under uppgiftsinsamlingen, ev. delrapporter samt en slutrapport som redovisas direkt hos kund.

Kortfattat fungerar programmet på följande sätt: genom att kartlägga en individs livs- och försörjningssituation FÖRE en åtgärdsperiod och sedan jämföra detta med motsvarande situation EFTER åtgärden beräknar NyttoSam de ekonomiska effekter som uppstått. Effekterna beräknas för såväl samhället som helhet, som för olika aktörer. De aktörer som redovisas separat i programmets standardversion är kommun/stad, landsting/region, Försäkringskassa, Arbetsförmedlingen, övrig stat, staten totalt, försäkringsgivarna och individen själv.

NyttoSam skall ses som ett verktyg, som visar storleksordningen på utfallet av de vidtagna åtgärderna för samhället och respektive aktör. Utfallets precision är till stor beroende av kvaliteten på inmatade uppgifter – ju bättre underlag desto säkrare att utfallet är pålitligt.

Programmets struktur bygger på de lagar, regler och system som gäller i dagens samhälle samt ett antal antaganden och avgränsningar. Skattelagstiftningen, socialförsäkringssystemet, standardkostnader för olika offentliga tjänster, högkostnadsskydd samt regler för olika arbetsmarknadsåtgärder är några av de delar som ingår i programmet.

Trots programmets solida och matematiskt korrekta karaktär vill vi inom payoff betona att alla de ekonomiska konsekvenser, som är kopplade till en individs rehabilitering är svåra att identifiera, mäta och beräkna. Särskilt komplicerat är att beräkna det ekonomiska värdet av "mjuka" s.k. "icke-ekonomiska" effekter, som förhöjd livskvalitet, bättre hälsa, minskat lidande m.m. Vi har därför valt att inte ta med sådana effekter i våra kalkyler. Den marginella osäkerhet som finns i programmets utfall gör att vi avrundar de beräknade värdena till jämna tusentals kronor.

Följande avgränsningar har gjorts i programmet:

- Inga undanträngningseffekter förekommer. Skapade jobb är ytterligare jobb på arbetsmarknaden.
- Alla resursbesparingar kan omfördelas och användas där behov föreligger även i det korta perspektivet.
- Ev. inkomstökningar för individen leder till ökad konsumtion, inget sparande förekommer.
- Alla ekonomiska konsekvenser gäller i ett "första led". Eventuella s.k. multiplikativa effekter – effekter i nästkommande led – ingår således inte.
- Enbart ekonomiska effekter ingår i analysen. Eventuella "icke-ekonomiska" effekter på livskvalitet och välbefinnande ingår inte.
- De ekonomiska effekter som ingår gäller bara den specifika individen. Eventuella indirekta effekter som uppkommer för familj och omgivning ingår inte.
- Programmet förutsätter att allt som produceras av de personer som arbetar/kommer i arbete är efterfrågat på marknaden.
- Den intäkt som staten har i form av moms och indirekta skatter bygger på den produktion som individen åstadkommer och inte den konsumtion som han/hon kan orsaka.
- Programmet förutsätter att utbetalade lönebidrag alltid är anpassade till individens produktivitet, innebärande att arbetsgivaren inte kan göra någon vinst på den del av produktionen som denne kompenseras för med lönebidrag.
- Lönebidraget står i omvänd relation till individens produktivitet.